

Nefndasvið Alþingis
b.t. allsherjar- og menntamálanefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Dags. 05.12.2022

Efni: Umsögn um um breytingu á lögum um Menntasjóð námsmanna, nr. 60/2020 (launatekjur o.fl.).

Sambandi íslenskra námsmanna erlendis (SÍNE) barst umsagnarbeiðni vegna þingskjals 48 – 48. mál., 153. löggjafarþing 2022–2023 - frumvarp til laga um afnám skerðingar námslána vegna launatekna. SÍNE fagnar allri umræðu um aukinn stuðning við námsmenn í gegnum námslánakerfið en telur þó vankanta á frumvarpinu eins og það stendur.

Breytingar 2. gr. (Framfærslulán og skólagjaldalán)

SÍNE tekur heilshugar undir að framfærslulán Menntasjóðs námsmanna dugi stúdentum ekki fyrir fæði, klæði og húsnæði og að úr því þurfi að bæta. Þær breytingar sem lagðar eru til á 2. gr. laganna myndu hafa tvenns konar afleiðingar í för með sér. Annars vegar afnám skerðinga vegna launatekna og hins vegar megi sjóðurinn ekki gera ráð fyrir sjálfsaflafé í útreikningum þegar framfærsla námsmanna er ákvörðuð.

Afnám skerðinga vegna launatekna

Stúdentahreyfingin hefur ítrekað bent á þann vítahring sem samspil lágrar framfærslu og lágs frítekjumarks launatekna skapar. SÍNE bendir þó á að rannsóknir hafa ítrekað sýnt að stúdentar á Íslandi vinna mun meira meðfram námi en í öðrum löndum¹ og er einsýnt að verði frumvarp þetta óbreytt að lögum muni það mynda

---

¹ Sjá skýrslu Eurostudent:

https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/Eurostudent_brochure_WEB.pdf?fbclid=IwAR3uuowsVHvrWnodbYMIVVMmK0BKDCSjgTCTcJC2xIcoNkAvSUKCU3X_-Og

enn meiri þrýsting á vinnu meðfram námi. Fullt háskólanám er öllu jafna skipulagt sem full vinna í níu mánuði á ári og langbesta ráðstöfunin á fé Menntasjóðsins væri að sjá stúdentum fyrir mannsæmandi framfærslu á meðan því stendur, frekar en að hætta alfarið skerðingum vegna launatekna. SÍNE telur því frekar en að afnema skerðingar vegna launatekna með öllu skuli skoða aðrar útfærslur á núverandi fyrirkomulagi.

Í Danmörku er til að mynda tvöfalt frítekjumark, eitt fyrir þá mánuði sem námsmaður þiggur framfærslu frá lánasjóðnum og annað fyrir þá mánuði sem námsmaður er ekki á framfærslu sjóðsins. Nú er það svo að íslenskir stúdentar geta að jafnaði verið á framfæri Menntasjóðs námsmanna í níu mánuði á ári (að vetri) en eiga að sjá sér farborða sjálfir hina þrjá mánuðina (að sumri), en öll samanlögð laun koma til skerðingar framfærslu. Hér á landi væri hægt að útfæra sambærilegt tvöfalt frítekjumark líkt og í Danmörku, það er að segja eitt frítekjumark fyrir þá mánuði sem námsmaður tekur námslán og annað fyrir þá mánuði þar sem námsmaður gerir það ekki. SÍNE veltir því upp að góð útfærsla fyrir íslenska menntasjóðskerfið væri að hafa ríflegt frítekjumark að sumri (þrjú mánuðir) sem myndi koma í veg fyrir að tekjur fyrir sumarvinnu skerði framfærslu að yfir veturinn (níu mánuðir). Það myndi veita námsmönnum aukið svigrúm til þess að velja sjálfir hve mikið þeir vinna yfir sumarið án þess að hafa áhyggjur af því að borga launin til baka í formi skerðinga næsta vetur.

Afnám sjálfsaflafés í útreikningum framfærslu

Verði frumvarp þetta að lögum væri sjóðsstjórn ekki lengur heimilt að líta til sjálfsaflafés við útreikning á framfærsluviðmiði sjóðsins. Fyrir árið 2019 var gerður greinarmunur í úthlutunarreglum lánasjóðsins á framfærslugrunni (þ.e. því viðmiði sem sjóðurinn gerði um framfærslukostnað námsmanns) og hinsvegar framfærslulánum og tekið fram hve hátt hlutfall sjálfsaflafé námsmanna skyldi vera². Nú er ekki lengur tekið fram hvert sjálfsaflaféð skuli vera og hefur það verið túlkað sem svo að sjóðurinn veiti nú lán fyrir 100% framfærslu. Sé rýnt í tölurnar og gert ráð

---

² Fyrir árið 2015 voru forsendur útreiknings framfærslugrunns lánasjóðsins einnig tilgreindar í úthlutunarreglum.

fyrir að framfærsla námsmanna hækki u.þ.b. í takt við vísitölu neysluverðs er þó bersýnilegt að enn er gerð krafa um töluvert sjálfsaflafé³.

SÍNE bendir á að varhugavert er að nota neysluviðmið félagsmálaráðuneytisins sem viðmið líkt og gert er í greinargerð frumvarpsins. Óljóst er hvaða forsendur liggja á bak við matið, auk þess sem það hefur ekki verið uppfært frá árinu 2019⁴.

2. gr.: Brottfall 26. gr. (Fyrningarfrestur)

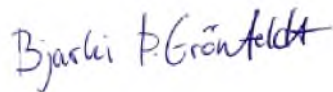
SÍNE tekur heilshugar undir þann hluta frumvarpsins sem snýr að því að felld verði brott sú sérregla laga um Menntasjóð námsmanna sem kemur í veg fyrir að kröfur vegna námslána falli niður í kjölfar gjaldprots.

Lokaorð

Háskólanám er full vinna. SÍNE telur því varhugavert að hvetja til þess að námsmenn vinni meira en nauðsynlegt er yfir veturinn með því að afnema frítekjumarkið með öllu. SÍNE telur frekar að taka eigi framfærslu Menntasjóðsins til endurskoðunar og leiðrétta hana svo að að hún dugi fyrir mannsæmandi lífi. Þá má skoða aðrar útfærslur frítekjumarksins.

Að lokum bendir SÍNE á að lögbundin endurskoðun laga um Menntasjóð eigi að fara fram fyrir haustþing 2023 og hvetur þingmenn til að beita sér fyrir hagsmunum námsmanna í þeirri vinnu.

Fyrir hönd Sambands Íslenskra námsmanna erlendis,

Bjarki Þór Grönfeldt

Forseti SÍNE

---

³ Í dag væri sjálfsaflaféð 8,7% ef miðað er við að framfærslukostnaður stúdenta hafi þróast í takt við verðlag frá úthlutunarreglum 2017-18.

⁴ <https://www.stjornarradid.is/verkefni/felags-og-fjolskyldumal/neysluvidmid/reiknival-fyrir-neysluvidmid/>